

15.23x23.54	31	36	עמוד	להיות הורים	12/06/2012	32419323-7
נפגעות תקיפה מיני - 23121						

● לאה רוזיטי

היום כבר ידוע שרוב ההטרדות המיניות של ילדים נעשות בידי אדם מוכר, מבן משפחה ועד הבייביסיטר, ובכל המגזרים. לנוכח התקיפות המיניות הקשות שאירעו באחרונה, חשוב לדבר בפתיחות עם הילדים על הנושא, להזהיר אותם בלי לגרום להם (ולכם) לחרדה, ובעיקר לא לתת להם להרגיש אשמים אם, חלילה, הותקפו מינית. אנשי מקצוע מסבירים כיצד לעשות זאת, צעד אחרי צעד

"לי זה לא יקרה?"

ולכן חשוב להגביר את המודעות לנושא. ככל שמדברים עליו יותר – אם זה בבית הספר או בתקשורת – נפתח מעגל נוסף של מודעות, שיכולה להביא לגילוי מוקדם של ההתעללות". לדברי ד"ר קרמון, שבירת קשר השתיקה בנושא זה ניכרת גם במגזר הערבי ובמגזר הקיבוצי, ובשנתיים האחרונות אף במגזר החרדי. "בעבר", הוא אומר, "נהגו בחברות האלה לכבס את הכביסה המלוכלכת" במסתרים, ולא היו מדווחים על התעללות".

ילדים אומרים גם בלי מילים

אחד השינויים המרכזיים שחלו בשנים האחרונות, לדברי ד"ר קרמון, הוא בידיעה שרוב הפגיעות בילדים מתרחשות על ידי מישהו שמוכר

שיטתי עשדות ילדים בני שלוש עד 12. האם אכן חלה עלייה בתופעות האינוס וההטרדה המינית של ילדים או שרק ניתנת להם יותר חשיפה תקשורתית? לדברי ד"ר יצחק קרמון, מנכ"ל המועצה הישראלית לשלום הילד, "יש בהחלט עלייה במספר המקרים מהסוג הזה. חלק מהם צריך לייחס לקלות יצירת הקשר בין מבוגרים לילדים באינטרנט. אני לא מאלה שרוצים לשרוף אינטרנט בראש חוצות, אבל זה לא יהיה חכם להתעלם מקלות הביצוע של יצירת קשר כזה, שלעתים מתחיל באינטרנט וממשיך במפגשים.

"מצד שני, אנחנו רואים גם יותר אמירות ומעשים בתקשורת, שבעבר טואטאו אל מתחת לשטיח והיום הם יוצאים לאור. יש הרבה תוכניות שבהן אומרים לילדים שמותר להם לדבר,

בחודש מרץ השנה גזר בית המשפט השלום בחיפה 18 חודשי מאסר בפועל ועוד חצי שנת מאסר על תנאי על רופא ילדים שהורשע בהחזקת סרטי פרופיליה ופרסומם. ימים אחרים לאחר מתן גזר הדין נודע על תושב חיפה, בן 66, שנעצר בחשד שנהג להתחזות לנער בן 16 ואילץ קטינות להתפשט מול מצלמות האינטרנט. החודש שמענו על בכיר בחברת הייטק שנחשד בניצול מיני של קטינות ברשת, ועל אונס קבוצתי של נערה בת 14 בידי חברה.

המקרים הללו, המחרידים הורים ומטפלים כאחד, מתוספים לשורה ארוכה של מקרים רומים שאירעו מתחילת השנה, כשהבולט בהם הוא מעצרו של שלושה גברים משכונת נחלאות בירושלים בחשד שאנסו באופן

19.69x26.51	32	36	עמוד	להיות הורים	12/06/2012	32419327-1
נפגעות תקיפה מיני - 23121						

צילום: שאטרסטוק

ד"ר יצחק קדמן, יו"ר המועצה לשלום הילד: "יש בהחלט עלייה במספר המקרים מהסוג הזה. חלק מהם צריך לייחס לקלות יצירת הקשר בין מבוגרים לילדים באינטרנט. אני לא מאלה שרוצים לשרוף אינטרנט בראש חוצות, אבל זה לא יהיה חכם להתעלם מקלות הביצוע של יצירת קשר כזה"

ד"ר יצחק קדמן

נתאי מלמד

אחת מתוך עשר

לדברי נתאי מלמד, פסיכותרפיסט ופסיכודרמטיסט המתמחה בפגיעות מיניות, הפועל בתחום בעיקר במגזר הדתי והחרדי, גם בגילים צעירים מאוד הילדים מועדים לסכול מהטרדות. "אוכלוסיית הילדים מאוד חשופה, משום שילדים פחות יורעים להגן על עצמם, הם קטנים וחלשים וקל להפחיד אותם. מתחת לגיל 12 יש כמעט אותם מספרים של בנות ובנים שנפגעים". ליאור גליכהן, אם לשתי בנות (14 ו-16), מנחת קבוצות ויועצת ארגונית (M.A.) העוסקת בנושא הטרדה מינית וביצירת תרבות של מניעת אלימות מינית, מציינת כי ההערכות מדברות על בת אחת מתוך עשר שנפגעת

וחולשתו של הילד", נכתב בו, "כמו גם סמכותו של המבוגר, מאפשרות לו לפגוע בילד תוך שהוא מסתפק בפיתויים שונים או באיומים בלי להפעיל כוח". מריווחים המגיעים אל המועצה הישראלית לשלום הילד עולה כי חמישים אחוזים מהנפגעים מינית הם בנים. "אולם לבנים שנפגעים", אומר ד"ר קדמן, "יש עוד פחות יכולת ופחות נכונות לדבר על זה. בן שנפגע נושא לא רק את הסטיגמה של פגוע מינית, אלא את הסטיגמה של הומוסקסואל. אני מציע ששום הורה לא יחשוב לרגע שהכתבה הזאת לא רלוונטית עבורו בגלל שיש לו רק בנים. הבנים חשופים לפגיעה מינית לא פחות מאשר בנות".

להם, "בן משפחה, משהו שהילד נוהג לקנות אצלו רברים, או אדם שנוהג להסיע אותו. בעבר הזהירו את הילד מפני זרים שמציעים לו סוכריות ברחוב, ואילו היום הזרים נכנסו לתוך הבית, למשל באינטרנט, אם כי עדיין יש מבוגרים שמסתובבים במקומות ה'קלאסיים' כמו גני שעשועים, או מבוגרים שיגידו לילד 'בוא איתי לראות גורים המודים של התול'". לפני שלוש שנים ערך ד"ר קדמן מדריך להורים שהוציאה המועצה הלאומית לשלום הילד, "ילדים אומרים גם בלי מילים - כל מה שהשוב שתדעו על פגיעות מיניות בילדים", המציינו, בין השאר, כי ברוב המקרים פגיעה מינית אינה כרוכה בהפעלת כוח נגד הילד. "תמימותו

18.4x25.77	33	עמוד 36	להיות הורים	12/06/2012	32419330-5
נפגעות תקיפה מיני - 23121					

ערנות וחשיפה

השינוי התודעתי הזה אינו קל. לדברי גליכהן, שהתגרבה במרכז סיוע לנפגעות תקיפה מינית במשך שנים, "אחת הבעיות היא שבמרבית המקרים ילדים שנפגעו לא מספרים לנו על זה. אנחנו, כהורים מוראגים, נוהגים להזהיר את הילדים שלנו מפני מצבים ואנשים שונים, אבל אי אפשר לדעת מי הם הפוגעים. רוב המקרים מתבצעים על ידי אנשים מוכרים שהילדים סומכים עליהם - מקרובי משפחה ועד אנשי חינוך וטיפול או שכנים, כך שלהגיד 'לא לפתוח את הדלת לאנשים זרים' או 'לא לחזור לכד מהחוג' זה לא רלוונטי. גם לשלוח את הבנות לקורסים להגנה עצמית זה לא רלוונטי. בהחלט מומלץ ללכת לחוגים, אבל זה לא הפתרון".

אז אם כל אלה לא עוזרים - מה כן? "הפתרון הוא תקשורת, כשהמטרה שלנו, ההורים או המבוגרים, היא לחשוף את האירוע. אם אני מלמדת את הילדה בגן שהגוף שלה שייך לה ויש סיפורים והצגות בעניין, ואני גם מלמדת אותה להגיד 'לא', אבל כשהיא נפגשה עם השכן או דוד שלה או חבר מהשכונה היא לא הצליחה להגיד 'לא' - היא תרגיש אשמה, כי היא כביכול לא הצליחה לעשות את מה שלימדנו אותה. מבחינתה היא לא עשתה את מה שמצופה ממנה ולא תספר על כך להורים".

אז הפתרון הוא רק במניעה? "אבל זהו, שאנחנו לא יכולים למנוע לחלוטין! אנחנו לא יודעים מיהו הפרופיל השכונתי, ואנחנו גם רוצים שהילדים שלנו יהיו עצמאים וחברותיים".

הידיעה שאי אפשר למנוע מילדינו חוויות כאלה היא מזעזעת. "אז בואי נעשה תרגיל כזה: מה היה ניתן להגיד לנו, נשים בוגרות, כדי למנוע מאיתנו חוויות של הטרדה מינית?".

אולי להשתדל לא לחזור לכד באמצע הלילה, להיזהר מזרים? "אבל זה לא קורה רק בלילה. וזה לא רק זרים".

אז מה כן לעשות? "הדבר הכי חשוב הוא להבין שזה קורה, וזה קורה בסביבה שלנו. מפני שאם אני חושבת שזה לא קורה בסביבה שלי, כי הסביבה שלי מוגנת - בגלל שאני דתייה, או חיה בקיבוץ או ביישוב מבוסס או בשכונה סגורה שבה כולם מכירים את כולם - אז אני לא אוכל גם לראות את זה, לא אהיה ערנית לכך שזה קרה, קורה, יכול לקרות".

בנים לבנות. התעללות מינית קיימת באוכלוסיות חילוניות, רתיות, מבוססות יותר או פחות. אין הורים לילד או לילדה שפטורים מחובת הזהירות בנושא הזה. מלמד, שכתב וערך יחד עם אלה בר-גיא את הספר "מוטב להיזהר ולא להצטער" (בעקבות ספר הרכה דומה באנגלית), המלמד הורים רתיים איך לדבר עם ילדיהם בנושא פגיעה מינית, אומר כי "באופן טבעי, לא נוהג הורים לדבר עם הילדים על נושאים כאלה, זה מאוד מביך, מפחיד, זה טאבו, וכך בכל המגזרים. אבל הורים

מיל: אורנה גל

ליאור גליכהן, מנחת קבוצות ויועצת ארגונית העוסקת בנושא הטרדה מינית: "ההערכות מדברות על בת אחת מתוך עשר שנפגעת מינית עד סוף בית הספר היסודי. כך שאם נצא לרחוב ונסתכל על הילדים שלנו, נדע שמבחינה סטטיסטית יש סיכוי כזה לפגיעה"

מדיווחים המגיעים אל המועצה הישראלית לשלום הילד עולה כי חמישים אחוזים מהנפגעים מינית הם בנים. **"ד"ר קדמן: "לבנים שנפגעים יש עוד פחות יכולת ופחות נכונות לדבר על זה"**

נתאי מלמד, פסיכותרפיסט ופסיכודרמטיסט המתמחה בפגיעות מיניות: "המחקרים מראים שכאשר מלמדים ילד להיזהר ולהגן על עצמו, במקרים של פגיעות נראה פחות נזקים לטווח ארוך. ילדים כאלה יפתחו פחות תסמינים ופחות תגובות פוסט-טראומטיות לעומת ילדים שלא קיבלו כל הכנה"

יכולים ללמוד איך לדבר על הנושא הזה, להפוך להיות 'שאלים' - שהילד יידע שעונים על שאלות בנושאים האלה. אם יש לילד חששות, אם קרה משהו - שיידע שמוותר ואפשר לשאול את ההורים".

לדברי מלמד, תשעים ושבעה אחוזים מהפוגעים מינית היו מוכרים לילד. "אנחנו נוטים להזהיר אותו ממבוגרים", הוא אומר, "אבל הפוגעים יכולים להיות גם ילדים, חברים לכיתה, או חברים למשחק מהפארק. יש מקום להסביר את הגבולות הללו לילדים, כמוכן בהתאם לגיל".

האזהרות האלה לא גורמות לילדים לתדרות? "את האזהרות צריך לנרמל בתוך אזהרות אחרות שמוזיירות את הילד. נוה לנו וגם לילד לשכוח מזה, אבל חשוב לחזור על השיחות והאזהרות בנושא. המחקרים מראים שכאשר מלמדים ילד להיזהר ולהגן על עצמו, במקרים של פגיעות נראה פחות נזקים לטווח ארוך. ילדים כאלה יפתחו פחות תסמינים ופחות תגובות פוסט-טראומטיות לעומת ילדים שלא קיבלו כל הכנה".

מינית עד סוף בית הספר היסודי. כך שאם נצא לרחוב ונסתכל על הילדים שלנו, נדע שמבחינה סטטיסטית יש סיכוי כזה לפגיעה. אין שום קשר לרמה הסוציו-אקונומית, לרמת ההשכלה של המשפחה, הסביבה והשכונה וגם לא למידת ההפרדה בין

ליאור גליכהן

כיצד להישמר מפגיעה מינית
 הנחיות לילדים מתוך המדריך שערך ד"ר קדמן:
 "ילדים אומרים גם בלי מילים - כל מה שחשוב שתדעו על פגיעות מיניות בילדים"

- אל תבטיחו למבוגרים לשמור סוד, ואם נאלצתם להבטיח בניגוד לרצונכם, מותר לכם להפר את ההבטחה.
- אל תהססו לספר מה קרה לכם.
- אל תתנו למבוגר שאינכם מכירים את כתובתכם ופרטיכם האישיים, גם לא באינטרנט.
- לא להניח לאף אחד, גם למי שאתה מכיר, לגעת בך.
- אם מישהו מנסה לקחת אתכם בניגוד לרצונכם - צעקו ונסו לברוח.
- אם משהו בהתנהגות המבוגר נראה לכם לא בסדר, שימרו ממנו מרחק ואל תהססו לומר "לא" גם למישהו מוכר.

17.65x25.93	34	36	עמוד	להיות הורים	12/06/2012	32419338-3
נפגעות תקיפה מיני - 23121						

שיכעסו עליהם". נתאי מלמד: "מאוד חשוב לעבוד עם הילדים על ההבחנה בין סוד טוב לסוד רע. מתי זה 'להלשין', ומתי חובה לספר ומצווה לספר: סוד טוב הוא דבר טוב שעתיד להתגלות ממילא, סוד רע זה סוד שאף פעם לא יתגלה לבד, ואפשר וצריך לדבר עליו עם ההורים".

שינויים בהתנהגות הילד

אחד ההכרזים החשובים ביותר כטיפול בפגיעה מינית הוא גילוי ערנות לשינויי התנהגות קיצוניים אצל הילד או הילדה. כיוון שזה דבר שמאוד מפחיד אותנו, ההורים, אנחנו נוטים לתת לשינוי התנהגותי אצל הילד שלל פרשנויות. יש לשים לב לשינויים, ואם צריך – להתייעץ עם אנשי מקצוע או לפנות לקווי סיוע שיכולים לעזור בפענוח הסימנים. שינויי התנהגות הם, למשל, הפרעות שינה, סיוטי לילה, הסתגרות, הימנעות מאנשים מסוימים, התקפי זעם, התנהגות רגסיבית (הרטבה), מציצת אצבע, ירידה משמעותית בלימודים, התנהגות מינית לא נורמטיבית ודיכאון. "ייתכן שמדובר בתופעות שאינן קשורות, בתקופה שתעבור", אומר מלמד, "אבל דברים כאלה אמורים להרליק אצלנו אור ארום". מה עושים אם יש, הם והחלילה, חשד סביר שמישהו הטריד או פגע בילד? גליכהן: "אפשר להתייעץ עם קווי הסיוע או לפנות לאנשי טיפול ורווחה, יועצת בגן או בבית הספר, עובדת סוציאלית. רק לא להישאר שם לבד".

גילי: יוסי טייטלבוים

איתו – וזה לא חייב להיות ההורים". לתת לילד לגיטימציה לספר למי שנחו לו – אולי לגננת או לסייעת או לאמא של חבר או לרודה. כי אולי את הפעם הראשונה לא אצליח למנוע, אבל אם אצליח לחשוף את האירוע, אוכל למנוע את ההמשכיות, ואוכל למנוע את הסודיות שגובה מילדים מחיר יקר – גם מבוכה, גם תחושת אשמה, אולי הוא סבל מאימים, אולי גם ביקשו מהילד לשמור סוד. גם אולי מתוך החשש שלא יאימנו להם או

ליאור גליכהן: "רוב המקרים מתבצעים על ידי אנשים מוכרים שהילדים סומכים עליהם – מקרובי משפחה ועד אנשי חינוך וטיפול או שכנים, כך שלהגיד 'לא לפתוח את הדלת לאנשים זרים' או 'לא לחזור לבד מהחוג' זה לא רלוונטי".

גליכהן: "הדבר הכי חשוב הוא להבין שזה קורה, וזה קורה בסביבה שלנו. אם אני חושבת שזה לא קורה בסביבה שלי, כי נדמה לי שהסביבה שלי מוגנת – אני לא אהיה ערנית לכך שזה קרה, קורה, יכול לקרות".

"אתה לא אשם"

הנחיות להורים כיצד לשמור על תקשורת פתוחה עם הילד במקרה של פגיעה מינית

הכביש. למשל, אם נמצאים באוטובוס שבו אנשים צפופים, יש ללמד את הילד להתרחק ממי שמנסה להידחק אליו. אם נמצאים בבריכה, צריך להסביר לו שבמקומות כאלה אנחנו פחות לבושים, ולפעמים אנשים עלולים לגעת במקומות פרטיים שלנו. אם דבר כזה קורה, צריך להנחות את הילד מה עליו לעשות – דבר ראשון להגיד 'לא', ולצעוק 'לא', ובהזדמנות הראשונה לספר להורים או לדמות שהוא סומך עליה. והכי חשוב – ההורה יסביר לילד שזו לא אשמתו".

"יש להקשיב לילד, לא להאשים אותו", מרגיש ד"ר קדמן. "הדבר החשוב ביותר הוא ליצור אצל הילד את התחושה הברורה שדלתו של ההורה פתוחה בפניו בכל עת, ושלא יכעסו עליו או יאשימו אותו. אסור להורה לומר לו 'אל תבלבל את המוח', או 'אני עסוק עכשיו' וכמובן לא להכות אותו משום שהוא אומר 'מילים מלוכלכות'". "הורים יכולים ללמד ילד מגיל מאוד צעיר שעליו לשמור על איבריו הפרטיים, בדיוק כמו שמלמדים ילד איך לחצות את

נתאי מלמד: "מאוד חשוב לעבוד עם הילדים על ההבחנה בין סוד טוב לסוד רע. מתי זה 'להלשין', ומתי חובה לספר ומצווה לספר. סוד טוב הוא דבר טוב שעתיד להתגלות ממילא, סוד רע זה סוד שאף פעם לא יתגלה לבד, ואפשר וצריך לדבר עליו עם ההורים".

סוד טוב וסוד רע
הצעד הראשון למלחמה בתופעות של הטרדה מינית ופגיעה מינית בילדים הוא, כאמור, ערנות ומודעות של ההורים. "אבל לא מודעות מתוך היסטריה שתשתק אותנו", מבהירה גליכהן. "אני אגיד לילדה שלי: 'אם משהו מציץ לך תחפשי מישהו מבוגר שאת סומכת עליו ומרגישה נוח לדבר

